

УЧЕЊЕ ЕНГЛЕСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА КРОЗ ИГРОЛИКЕ АКТИВНОСТИ

Резиме: Рад говори о играликим активностима као креативном начину учења и поучавања страног (енглеског) језика на раном узрасту. Овакав вид учења представља изазов за размишљање, нарочито код даровите деце јер буди радозналост, подстиче креативност и аутономију. Кратке игралике активности држе дететову пажњу и стварају осећај задовољства. Њиховом применом у настави, ствара се пријатна атмосфера за учење, поспешује се нормалан развој детета и формира се позитиван став према другим културама и народима. Смањује се стрес од евентуалног неуспеха и очекиваног успеха. Деца се другачије односе према задацима који се појављују у игри, него када су ти исти задаци представљени на неки други начин. Циљ рада је да се, на основу кратког прегледа релевантне литературе и приказа примера из праксе, игралике активности прикажу као креативан приступ учењу страног језика, којим се може унапредити наставни процес и омогућити учење страног језика на што природнији и смисленији начин.

Кључне речи: игралике активности, страни језик, настава, дете, креативно учење.

Увод

Прерастање енглеског језика у међународни и светски језик (Ђолић, 2013: 29–30), намеће потребу да деца широм света, па и у нашој земљи, почињу са учењем енглеског језика веома рано. Подучавање најмлађих је захтеван посао, посебан задатак за наставника који подразумева добру припремљеност и маштовитост.

Учење енглеског језика у раном узрасту, пружа деци прилику да прошире видике, али и да пробуде ентузијазам и знатижељу за поменути страним језиком. Ако кренемо од тврдње да „дете учи путем игре, а игра се учећи” (Манојловић и Младеновић, 1998: 156), изводимо закључак да учење енглеског језика у раном узрасту, путем игре и играликих активности, може имати много предности. Жеља односно, мотивација за учење повећава се уколико дете учи страни језик на њему близак начин. Деца су активни учесници у игри па самим тим и у процесу учења страног језика, међутим, да би учење било успешно неопходна је константна помоћ, подршка и похвала од стране наставника. Неопходно је да се наставник упозна са способностима деце на одређеном узрасту, како би испоштовао њихове потребе, усмерио их на одговарајући начин и одабрао примерене активности за рад на часу.

¹ aleksandra.pavic@gmail.com

Активности морају бити забавне и кратке, јер је дечја пажња на поменутом узрасту краткотрајног карактера. Наставник се не ослања само на изговорене речи већ у настави користи музику, видео-материјал, слике, играчке и разне предмете, како би створио пријатну и опуштену атмосферу. Активности са малом децом укључују доста покрета јер се она још увек ослањају на говор тела и изразе лица.

Опште је познато да је игра потреба детета која подстиче нормалан раст и развој. Стога, наставне активности које су представљене као игра, подстичу децу на слушање, размишљање, памћење, постављање и постизање циља. „Кроз игру се развија способност да се сарађује, да се такмичи без агресивности и да се буде *добар губитник*” (Phillips, 1993: 85), игралике активности поспешују концентрацију и узајамну интеракцију, умањују напетост и стварају осећај присности. Сматра се да игре омогућавају „интензивно и смислено увежбавање језика” и да сходно томе, заслужују водеће место на „репертоару” наставника (Wright, Betteridge & Buckby, 1983: 1).

Рани узраст

У литератури наилазимо на различита мишљења по питању особености деце која у раном узрасту уче страни језик, као и на кога се рани узраст односи. Прави се разлика између енглеских термина: *very young learners*, који се односи на децу узраста од 3 до 6 година (Reilly & Ward, 1997) и *young learners*, што подразумева децу од 7 до 10 година старости (Phillips, 1993). Оно у чему се већина аутора слаже јесте да старосно доба деце није једино важно, већ треба узети у обзир и индивидуални темпо развоја јер „личне особине и други фактори као што су интелигенција, таленат, мотивација и ставови утичу на успех у учењу страног језика код деце” (Lightbown & Spada, 1993: 33).

У методичкој литератури наилазимо на низ особина којима се одликују деца у раном узрасту. Ванеса Рајли и Шила Ворд (Reilly & Ward, 1997: 6–8) разматрају неке карактеристике најмлађих (*very young learners*) који почињу да уче страни језик, па тако наводе да мала деца често могу бити себична и некооперативна, што не треба схватити лично. Затим истичу да је појединачна пажња наставника веома важна, било да дете то показује или не, као и да нека деца могу провести дуго времена учећи страни језик пре него што било шта изговоре на том језику (*silent period*). Оне указују на то да је тешко одржати пажњу целе групе и да је најбољи начин за то промена активности на сваких пет до десет минута, такође, наставник мора имати огромно стрпљење и разумевање за децу и њихове потребе.

Када су у питању деца од пет до седам година (Scott & Ytreberg 1990, 2–3), она могу причати о ономе што раде, могу планирати активности и користити бујну машту; знају да постоје правила и да их треба испуњавати, иако их увек не разумеју; брже схватају ситуације него употребљени језик у њима. Затим, користе језичке вештине много раније него што су тога свесни,

некада им је тешко да направе разлику између реалног и имагинарног света, а пажња и концентрација им, такође, не трају дуго. Наводи се да деца воле да се играју и да најбоље уче када уживају у ономе што раде, али је важно стално их хвалити како би се њихов ентузијазам за учење одржао.

Игролике активности и њихова примена у настави страног језика

Постоје различите збирке игара које су намењене искључиво учењу енглеског као страног језика (Wright, Betteridge & Buckby 1983; Lewis & Bedson, 1999; McKay & Guse, 2007) и у њима су игре и игролике активности различито систематизоване. Аутори су се, приликом њиховог груписања, ослањали на критеријуме као што је ниво знања језика (*level*), узраст ком су намењене (*age*), језичке вештине које се кроз дату активност развијају (*writing, speaking...*), градиво из језика које се кроз дату активност учи (*vocabulary, grammar...*), предмети који су у игри неопходни (*ball games, cards games...*) и слично. Активности су, потом, сврставане у тематске целине, међутим, то не значи да се нека игра наведена као активност за учење животиња не може применити при обради неке друге теме.

Деца у раном узрасту не уче страни језик кроз читање и писање, тако да се рад са њима заснива на развијању комуникативне вештине, као и вештине слушања и разумевања говора. Малој деци је учење страног језика ново искуство и један од првих корака у мотивисању јесте стварање пријатне и подстицајне атмосфере за учење (Dörnyei, 2001: 29), што игролике активности испуњавају. „Изазов је есенцијални састојак игре” (Wright, Betteridge & Buckby, 1983: 4), тако да игролике активности пружају деци прилику да истражују, да се покрену, да оно што уче виде или додирну. „Игра поседује квалитет који највише недостаје традиционалној настави – унутрашњу, самонаграђујућу мотивацију која долази од саме игре” (Каменов, 1997: 9).

Трој (1972: 153–154) истиче да игра има изразито позитивну улогу у процесу развитка детета, јер код нормалног детета има тенденцију проверавања и учења. Такође, према Троју (1972: 151), игре се прихватамо из задовољства, без спољашње принуде. Језички садржај представљен кроз игролику активност деца лакше прихватају и усвајају, него када је представљен на неки други начин. Дерњеи (Dörnyei, 2001: 29) наводи да мотивисаност ученика да изврше неки задатак, зависи од начина на који им је тај задатак представљен. Такође, игролике активности помажу да се створи контекст у коме језик има значење и доживљава се као нешто „корисно” (Wright, Betteridge & Buckby, 1983: 1; Phillips, 1993: 85). Дете је после одређеног периода способно да разуме говор наставника, да реагује на његове речи и да се у одређеној мери усмено изражава на енглеском језику. Играјући се, оно упознаје гласове којих нема у матерњем језику, затим акценат, интонацију и ритам страног језика који учи; разуме кратке дијалоге и песмице и може самостално да их репродукује. Разуме и реагује путем „потпуног физичког одговора” (Reilly & Ward, 1997: 9; Ђолић, 2013: 159–160) на кратка упутства и заповести наставника. Може да идентификује предмете у вези са

темама обрађеним на часу, да поставља кратка питања и да даје кратке одговоре, да развија креативност повезујући старо градиво са новим и да на тај начин оствари неки вид комуникације на страном језику.

Извесни аутори који су се бавили истраживањем игроликих активности у настави енглеског као страног језика (Андрака и Богданић, 2004; Ђолић, 2010), потврђују да оне подстичу машту детета и да се захваљујући њима на занимљив начин могу усвајати и делови језика који нису омиљени код деце, а то су граматичке јединице. Такође, помињу да је то пригодан начин, да се детету приближи култура страног језика.

Игра је саставни део дететове свакодневице, оно кроз игру упознаје свет који га окружује. Каменов (1997: 7) објашњава да иако се деца играју из задовољства, игра за њих не представља само забаву, већ активност којом задовољавају своје основне потребе, развијају умне и стваралачке способности, уче, јачају здравље и социјализују се. Дете се кроз игру развија и у психичком и у физичком смислу, изграђује однос према окружењу и усавршава своје друштвено понашање. Игре се играју у пару или групи тако да подстичу сарадњу међу учесницима, која према Дерњеу (Dörnyei, 2001: 29) значајно доприноси мотивацији за учење страног језика.

Игра је извор бескрајног задовољства за дете, тако да заслужује централно место како у одрастању детета, тако и у учењу страног језика. Каменов (1997: 13) скреће пажњу да се деца учествовањем у разним врстама игара постепено ослобађају егоцентризма, изграђују самоконтролу и способнија су за концентрацију пажње, што води изостајању многих дисциплинских проблема. Дете окупирано игром се не досађује и не омета час. Каменов (1997: 13) такође наглашава, да из угла психоаналитичких теорија, дечје игре имају и терапеутске могућности. Наиме, игра пружа прилику детету да истроши нагомилану агресију на најбезопаснији начин, она је истовремено „вентил“ за непријатна осећања и „генератор“ пријатних емоција.

Субјективна запажања на тему игроликих активности и примери из праксе

Као део колектива приватне школе „Lingua“, према чијем плану и програму се учио енглески језик у београдским државним и приватним вртићима, од 2005. до 2010. године, имали смо увид у садржину и имплементацију курикулума. Према овом плану и програму, игролике активности су биле доминантна наставна техника, а на основу коментара наставника у дневницима рада, међу децом су омиљене активности биле: глуви телефони (*chinese whispers*), бацање коцке са различитим изразима лица (*face die*), пантомиме (*miming*), пецање флеш картица са предвиђеном лексиком (*fishing*), врућ кромпир (*hot potato*), музичке столице (*musical chairs*), бинго (*bingo*). Затим тзв. „змијин стомак“ (*snake's belly*) где се поређају картице у вијугавом низу па лице на змију и деца погађају шта је све змија прогутала – појмове с картица, квиз „Миллионер“ (*quiz Millionaire*) где дете

седне у „врућу столицу” и одговара на питања која представљају ревизију и систематизацију градива које се прешло.

Поред учења језика и усавршавања језичких вештина, игре коришћене на часу подстицале су и развој креативности, радозналости, затим развој когнитивних и социјалних вештина. Тако, на пример, кроз поздрављање и представљање на енглеском језику, уз лутке, или глумећи омиљени лик из цртаћа, код деце се јавља и разумевање значаја представљања и поздрављања у социјалном окружењу. Идентификовањем чланова породице на слици кроз низ игара, нпр. са „магичним” каменчићима (*magic stones*) или кроз игру „Иди и пронађи ... (*Go and find ...*)” (Reilly and Ward, 1997: 42), деца развијају осећања припадности и перцептивне вештине. Опицавањем и именовањем играчака из „магичне” торбе – „*Feel the object*” (Ur and Wright, 1992: 26) деца, на основу чула додира, уочавају и повезују особине предмета. Драматизацијом дијалога куповине, деца усвајају норму лепог понашања и способна су да користе нове појмове у већ усвојеном контексту. Драматизацијом различитих активности деца повезују речи и покрете. Кроз игру „Хајде да почистимо неред (*Let's clear up the mess*)”, деца разврставањем различитих појмова у групе према датом критеријуму, уочавају сличности и разлике. Кроз игру прављења скулптура (*sculptures*) или „*Saymon says*” (Ur and Wright, 1992: 76) деца разумеју инструкције и развијају моторичке вештине. Поменули бисмо овде и игре такмичарског карактера. Често коришћена игра овог типа, према дневницима рада, била је „*Monster game*”, у којој се деца као тим боре против страшног „чудовишта” од картона. Учесници хорски погађају појмове с картица на енглеском језику и добијају поен за сваки тачан одговор, а приликом погрешног одговора чудовиште „прогута” картицу која представља његов поен. Према Троју (1972: 122) такмичење и сарадња представљају значајне мотиваторе за акцију. Овакве игре су пригодне за утврђивање градива, али и за развијање тимског и такмичарског духа.

Деца воле бајке и уживају у активностима које садрже елементе чаробног. Стога смо, у раду са најмлађима, сасвим обичним стварима додавали епитет магичног („магични” каменчићи, „магична” торба, „магичан” шал који „чини да ствари нестају”, „магичне” бомбоне од којих се боље учи енглески језик), што је допринело креативнијем учењу језика. Драматизација одломака из познатих бајки, попут Црвенкапе, Пепељуге, Снежане и других, издвојиле су се као активност која код деце посебно буди креативност и поспешује аутономију. Тако су нека деца предлагала другачији крај или драматизацију неких нових прича, чак и цртаћа. Код куће су самоиницијативно правила маске или лепила исцртане ликове на цевчицама и штапићима од сладоледа, које бисмо користили при извођењу наших малих представа. Правила су флеш картице „за учење енглеског” и свакодневно доносила цртеже и колаже у вези с оним што се ради на часовима, на којима би понекад написала и неку енглеску реч. Разне дечје идеје како да се лепше „играмо енглеског”, како су деца знала да кажу, показале су да креативност лежи у сваком детету само је треба стимулисати, а свако ће дете у складу са својим могућностима, талентима и интересовањима одговорити на дати стимуланс.

Закључак

Учење страног језика у раном узрасту представља велики изазов и може бити задовољство ако наставник пронађе креативан приступ, као што су, на пример, игролике активности. На основу прегледа релевантне литературе и позитивних примера из праксе, закључујемо да је игра непресушан извор задовољства за дете, с једне стране, а за наставника непресушан извор нових идеја како да на интересантнији начин реализује наставу страног језика, наводећи дете на размишљање и креативно усвајање језичких садржаја. Деци треба дати разлог да уче страни језик, разлог да пажљиво слушају, запамте и понове одређено градиво из језика, а тај разлог може бити игра и постизање циља у игри. Деца нису способна да анализирају језик и делове језика, већ усвајају реченице кроз песму, разбрајалицу, драматизацију и друге игролике активности. Понављање истог садржаја, али на различит, деци занимљив и близак начин, спречава досађивање на часу и разне дисциплинске проблеме. Социјално-педагошки значај игре је велики. Деца кроз игру развијају и испољавају машту, способност за планирање и организацију, развијају стваралачке способности и навике понашања у социјалној средини, што је посебно важно како би индивидуалност и даровитост појединца дошле до изражаја.

Литература:

- Andraka, M., i Bogdanić, S. (2004). *Ništa kontra gramatike*. Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu, Vol. 6, br. 1(7): 71–77.
- Dörnyei, Z. (2001). *Motivational Strategies in the Language Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Đolić, S. (2010). Грађење стихова је забавно у оквиру интерактивног приступа у настави енглеског језика као страног на раном узрасту ученика. *Inovacije u nastavi – časopis za savremenu nastavu*, 23(1): 39–48.
- Đolić, S. (2013). *Globalizacija i menadžment u nastavi stranih jezika: Engleski jezik na početku III milenijuma*. Kosovska Mitrovica: Filozofski fakultet.
- Kamenov, E. (1997). *Metodika: metodička uputstva za Model B Osnova programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja dece od tri do sedam godina, II deo*. Novi Sad: Odsek za pedagogiju Filozofskog fakulteta; Beograd: Zajednica viših škola za obrazovanje vaspitača Republike Srbije.
- Lewis, G. & Bedson, G. (1999). *Games for Children*. Oxford: Oxford University Press.
- Lightbown P. M. & Spada N. (1993). *How Languages are Learned*. Oxford: Oxford University Press.
- Manojlović, A. i Mladenović, U. (1998). *Psihologija predškolskog deteta*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- McKay, P. & Guse, J. (2007). *Five-Minute Activities for Young Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Philips, S. (1993). *Young Learners*. Oxford: Oxford University Press.
- Reilly, V. & Ward, S. M. (1997). *Very Young Learners*. Oxford: Oxford University Press.

- Scott, W. A. & Ytreberg, L. H. (1990). *Teaching English to Children*. New York: Longman.
- Troj, F. (1972). *Psihologija deteta*. Beograd: Naučna knjiga.
- Ur, P. & Wright, A. (1992). *Five-Minute Activities*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wright, A., Betteridge, D. & Buckby, M. (1983). *Games for Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Aleksandra Pavic Panic
 "Tehnoart Beograd"
 Beograd

EFL (ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE) LEARNING THROUGH GAME-LIKE ACTIVITIES

Abstract: The paper deals with game-like activities as a creative way of learning and teaching a foreign (English) language to very young learners. This way of learning is a challenge to think, it especially incites gifted children's curiosity, creativity and autonomy. Short, game-like activities hold child's attention and create the feeling of satisfaction. Using them in teaching, we make a pleasant atmosphere for learning, encouraging child's overall development and creating positive attitudes towards other cultures and peoples. It reduces the stress of potential failure and the expected success. Children see the tasks in a different way when they appear in a game and when the same tasks are presented in other way. Through the brief overview of relevant literature and examples based on teaching experience, we would like to show the game-like activities as a creative approach to EFL learning, which can advance teaching process and provide EFL learning in a natural and meaningful way.

Keywords: game-like activities, foreign language, teaching, child, creative learning.